

AB STANDARDİZASYON KURUMLARI VE İHRACATIMIZDA CE İŞARETİ KULLANIMININ ÖNEMİ

• Aslı SARIGÖL •
Vergi Denetmen Yrd.

1 - GENEL BAKIŞ

Globalleşen dünyada artık ulus devletler ekonomik bir güç olabilmenin ve bu konumu koruyabilmenin yolunun bir takım bütünleşme hareketlerinden geçtiğinin farkına varmıştır. Bu oluşumlar içinde en etkin olanlarından birisinin de dünya ticaretinin büyük bir kısmını elinde tutan ve her geçen gün gelişme potansiyelini arttıran Avrupa Birliği olduğu açıktır. Birliğe giriş sürecinde olan ülkemiz için de Avrupa Birliği kurumlarının işleyiş mekanizması, standardizasyon kurumlarının yapısı ve ihraç edilen ürünlerde aranan standartlar büyük önem taşımaktadır.

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında Gümrük Birliğini tesis eden 1/95 sayılı AB-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) uyarınca, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde AB ile aramızda gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamaları 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren kaldırılmış ve bahse konu ürünlerde, üçüncü ülkelere karşı Türkiye, AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi'ni uygulamaya başlamıştır. Ancak Gümrük Birliği'nin hayata geçmesi ticarette malların serbest dolaşımı için yeterli olmadığından adı geçen Ortaklık Konseyi Kararı çerçevesinde ticarette teknik engellere ilişkin mevzuatın da ülkemizce iç yasal düzenlemelere dahil edilmesi öngörülmüştür. Bu kararın 8. maddesi Türkiye'nin 5 yıl içerisinde AB teknik mevzuatına kendi iç düzenlemelerini dahil etmesi konusunda olmuştur.

Bu çerçevede Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda yürütülen çalışmalar neticesinde söz konusu Topluluk teknik araçlarını uyumlaştıracak olan kamu kuruluşları tespit edilmiştir.

Teknik mevzuatın hayata geçirilebilmesi için gerekli hukuki altyapının oluşturulmasını teminen ilgili kamu kuruluşlarının katkısıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan 4703 sayılı kısa adıyla Çerçeve Kanun, 11 Temmuz 2001 tarihli ve 24459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, 11 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Adı geçen kanunun uygulanmasını sağlamak amacıyla konuyla ilgili yönetmelikler de vakit kaybetmeksizin hazırlanarak 2002 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bu çalışmada AB standardizasyon kurumlarının yapısı, işleyiş ve görevlerine kısaca değinildikten sonra Birliğe ihraç edilen ürünlerde aranan ve Fransızca'da Avrupa normlarına uygunluk anlamına gelen bir işaret olan CE işareti (Conformite Européenne) anlamı, gelişimi, özellikleri ve Türkiye açısından önemi itibarıyla ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiştir.

II-AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDİZASYON KURUMLARI VE YAPISI

Avrupa Birliği bünyesindeki standardizasyon çalışması, Avrupa Elektronik Standardizasyon Komitesi (GENELEC), Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü (ETSI) ve Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) tarafından yürütülmektedir. Diğer iki kuruluşun faaliyet alanlarına giren elektroteknik ve telekomünikasyon sektörleri haricinde kalan alanlarda standardizasyon çalışmaları CEN tarafından yürütülmektedir. Ayrıca CEN, GENELEC ve ETSI arasında imzalanan anlaşma gereği bu üç kuruluş belli konularda ortak çalışma yaparak standart hazırlayabilmektedir. Bu kısımda, standartların ve teknik uygulamaların daha iyi anlaşılması açısından Avrupa

Standardizasyon Komitesi (CEN) ve Avrupa Elektronik Standardizasyon Komitesi (GENELEC) genel yapıları, çalışmaları ve standart hazırlama sistemleri yönüyle ele alınacaktır.

II.1 Avrupa Elektronik Standardizasyon Komitesi (GENELEC)

Avrupa Elektronik Standardizasyon Komitesi kuruluşundan itibaren Ortak Pazar ülkelerinde elektrikle ilgili Standartların Koordinasyonunu sağlayarak teknik engellerin bulunduğu alanlarda milli standartları harmonize etmeyi amaçlamıştır.

GENELEC standartlarının % 58'i bir kelimesi dahi değiştirilmeden doğrudan Uluslararası Elektronik Komitesi (IEC) den alınmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere GENELEC Avrupa'da yerli imalatçı ve üreticiler kadar Avrupa dışındaki tedarikçilere de açık olan bir elektronik pazarın oluşumuna yardım etmektedir.

- GENELEC Standartlarının Önemi

GENELEC standartları kullanıldıkları alanlara göre ihtiyari ve zorunlu olmak üzere iki alan içerisinde değerlendirilmektedirler.

Ihtiyari Alan

GENELEC ihtiyari Avrupa standartları setinin birçoğu iki, üç hatta dördüncü ve beşinci revizyonlarını yapmıştır. Bu standartlar Avrupa Ekonomik Alanında iç ticaret engelleri oluşturmada elektronik mal ve hizmetlere yönelik teknik altyapı oluştururlar.

GENELEC Standartları Avrupa'da elektronik mamul ve hizmetlerin gerekli emniyet ve kalite gereklerini karşılamasını temin ederek tüketicileri ve kullanıcıları korumaktadır.

Temelde standartların önemi, ticaret açısından önemli araçlar olmalarından kaynaklanır. İmalatçılar bir malın tasarımında yol gösterici olan standartlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu esaslara göre imal edilen mamuller iyi performans göstermekle birlikte dayanıklı olmaktadır. Standartlara uygun olarak yapılan imalat ayrıca satışta ve buna bağlı olarak karlılıkta etkili olan reklam faktörlerine de yardımcı olmaktadır. Diğer yandan bu standartlar pazarlamada gittik-

çe artan bir önem taşıyan bir araç olarak güven teşekkülü açısından bir temel oluşturmaktadır. Ayrıca bir malın dizaynı ve imalatıyla birlikte mamul ve hizmetlerin kullanılmasını düzenlemektedirler.

GENELEC standartları da bu çerçevede rekabet ölçüleri içerisinde gereksiz müdahalelere ve bürokratik işlem zorluklarının önüne geçerek, bir malın dünya çapında kolaylıkla ihraç edilebilmesini temin etmektedirler. GENELEC standartları bunları yaparken gerekli olduğu yerlerde AB Direktiflerine ve EFTA politikalarına destek vermektedirler. GENELEC standartlarının artış göstermesi ise pazarın belirli ihtiyaçları doğrultusunda olmaktadır.

II-Zorunlu Alan

1985 yılında Avrupa Topluluğu Bakanlar konseyi harmonize standartlara yasal olarak atıfta bulunma prensibi almıştır; başka bir deyişle söz konusu standartlara uyum hukuki bir zorunluluk altına alınmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve tüm teknik alanları kapsayan Direktifler insanların can ve mal emniyeti, çevrenin korunması gibi konular olmak üzere birkaç temel unsur ile sınırlandırılmaktadır.

Avrupa Topluluğuna üye devletler Direktiflerle çalışan milli kanunlarını yürürlükten kaldırmak zorundadırlar. Aynı şekilde, GENELEC'e üye ülkeler de Avrupa standartlarıyla çalışan milli standartlarını uygulamadan kaldırmakla yükümlüdürler.

GENELEC standart hazırlama alanında; standartlarından direkt olarak yararlandığı konularda standart hazırlama çalışmalarını IEC bünyesinde yürütmekte, IEC standartlarının AB ülkelerinin talepleri doğrultusunda hazırlanması için yoğun bir faaliyet göstermektedir. Bu nedenle GENELEC standart hazırlama konusunda kurduğu teknik komitelerin faaliyetlerini AB ülkelerinin ihtiyaçlarına hizmet edecek standartlara yöneltmiş ve bu amaçla teknik komite sayısı halihazırda 76 ile sınırlı kalmıştır.

GENELEC'e bağlı olarak çalışan iki temel komite vardır. ELSECOM ve CECC. Test ve Belgelendirmede Avrupa Elektronik Sektörel Komitesi

(ELSECOM) elektronik dahil tüm elektro teknoloji alanında Avrupa düzeyinde bir koordinasyon kuruluşudur. Bunun yanında Test ve Belgelendirmede Avrupa Teşkilatı (EOTC) tarafından elektroteknik sektörünün tümünün temsilcisi olarak kabul edilmiştir. ELSECOM elektroteknik mamullere yönelik olarak yapılmış test ve belgelerin Karşılıklı Tanınma Düzenlemelerinde (KTD) faaliyet gösteren bir şemsiye örgüt niteliği taşımaktadır. Bu örgüt bu bağlamda yeni anlaşmaların oluşmasına da yardımcı olmaktadır.

ELSECOM' un amacı marka, belge, test muayene ve kalite değerlendirmelerine ait raporların Avrupa düzeyinde çıkarılmasının yanında bunların kabul edilmesini ve karşılıklı olarak tanınmasını sağlamaktır.

CECC Sisteminin görevi Avrupa'daki elektronik komponent imalatçı ve kullanıcılarının uluslararası ticari faaliyetlerinde ihtiyaç duydukları standartları ve belgeleri en ekonomik yoldan karşılamaktır.

Özet olarak; CEN'in üyesi olan ülkeler CENELEC'in de üyesi durumundadır. CENELEC, CEN'in (Avrupa Standardizasyon Kuruluşu) faaliyet alanı dışında bulunan ve büyük bir sektör oluşturan Elektroteknik (elektrik-elektronik) sahastaki Avrupa Standartlarını hazırlamakta dolayısıyla elektrik ve elektronik ile ilgili ürün ve hizmetlerin AB'de pazara giriş kriterlerini belirlemektedir. İmal edilerek pazara arz edilen ürünlerin %25'inin elektrik-elektronik ürünler olduğu dikkate alındığında sektörün AB açısından büyük bir öneme sahip olduğu açıktır.

II.2 Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) ve Avrupa Standartları

Geçen yüz yılın ortalarından itibaren dünya ticaret hacminde meydana gelen artış ve teknolojik gelişmeler o zamana kadar milli seviyede yoğunlaşan standardizasyon faaliyetlerinin uluslararası düzeye taşınması gereğini doğurmuştur. Sonuçta uluslararası Standartlar Teşkilatı (ISO) ve Uluslararası Elektroteknik Standartlar Teşkilatı (IEC) kurulmuştur. Bunu takip eden yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğunun kurulması ile birlikte Avrupa'da malların serbest dolaşımına

sağlayacağı destek nedeniyle bölgesel standardizasyona duyulan ihtiyaç Avrupa Standardizasyon Komitesi CEN' in 1961 yılında 6 AB ve 7 EFTA ülkesinin standardizasyon kuruluşları tarafından kurulması ile sonuçlanmıştır.

CEN Genel Kurulu 1991 yılında aldığı bir kararla AB ile ekonomik bir birliğe gitmek üzere bir anlaşması olan ülkelerin standart teşkilatlarının CEN' e bağlı üye statüsü ile üye olabilmeleri için bir karar almıştır. Aynı dönemde CEN' e üyelik başvurusunda bulunan Türk Standartları Enstitüsü'ne bu çerçevede bağlı üye statüsü tanınmıştır. Bağlı üyeler oy kullanma hakkı dışında tam üyelerin hemen hemen bütün haklarına sahiptir.

CEN' e tam üye statüsü ile üye olan bütün kuruluşlar Avrupa Standartlarını (EN) ve Harmonize Dokümanları (HD) kendi standartları olarak kabul edip uygulamakla yükümlüdür. Yine aynı çerçevede, üyeler bir Avrupa Standardı yürürlüğe girdiği zaman (EN veya HD) aynı konuda mevcut olan milli standartlarını veya Avrupa Standardı ile uyumlu olmayan standartlarını kaldırmakla yükümlüdürler.

EN Avrupa Standardı, CEN tarafından kabul edilen standartlardır. Bu standartlar muhalif olan ülkelerde dahil olmak üzere kabul tarihinden belli bir süre sonra otomatikman üye ülke standardı haline gelirler. Üye ülkeler aynı konuda mevcut diğer standartlarını veya EN' lerde çelişki yaratabilecek standartlarını kaldırmak zorundadırlar.

HD Harmonize Standartlar, Avrupa standartları ile aynı yol izlenerek hazırlanan ve kabul edilen dokümanlardır, ancak uygulamada Avrupa Standartlarına göre üye ülkelerdeki duruma ve haklı gerekçelere bağlı olarak bir esneklik tanınmaktadır. ENV Avrupa Ön Standardı, Teknolojinin hızla geliştiği veya değiştiği sektörlerde gelişmeyi ve uyumu destekleyici ve ihtiyaç duyulan alanlarda yön gösterici nitelikte hazırlanan standartlardır. Hazırlama ve kabul mekanizması EN'e göre daha kısa tutulmuştur. Her ENV kabul edildikten sonra üç yıllık bir deneme süresine tabidir ve bu süre sonunda yeniden revize edilerek yeni bir ENV olarak yada deneme süresi sonu-

cunda alınan sonuçlar üye ülkeler tarafından yeterli görülürse HD ve EN olarak kabul edilir.

CEN özellikle 1980'li yıllarda İç Pazarın Tesisi konusunda önemli görevleri üstlenmiştir. CEN bünyesinde Avrupa Standartları görev alanları ayrılmış üç teşkilat tarafından hazırlanmaktadır. CEN' in standart hazırlama esasları; Açıklık ve şeffaflık, Görüş birliğinin sağlanması, Milli destek ve Milli seviyede ve Avrupa seviyesinde teknik uyum prensiplerine dayanmaktadır. Milli seviyede ve Avrupa seviyesinde teknik uyum ise; CEN standartlarının uygulanması ve bunlarla uyumlu olmayan milli standartların yürürlükten kaldırılması ile birlikte Avrupa'da teknik uyumun sağlanmasını öngörmektedir. Bu hususlar Avrupa'da malların serbest dolaşımı için son derece büyük bir önem taşımaktadır.

Standartların hazırlanması ile ilgili teklif ve talepler CEN'in üyesi olan kuruluşlarla Avrupa Organizasyonları CEN ve Avrupa Toplulukları Komisyonu arasında mevcut anlaşma gereğince AB mevzuatı ile alakalı konularda Komisyon ve/veya EFTA tarafından yapılmaktadır. İlgili Teknik Kurul genel teklif ve talebi inceleyerek hangi prosedürün tatbik edilebileceğine karar vermektedir. Burada 3 seçenek mevcuttur. Bunlardan ilki; eğer talep CEN ve ISO arasında imzalanan anlaşma çerçevesinde ISO tarafından ele alınmış bir konuyla ilgili ise standardın ISO bünyesinde şekillendirilmesi ve ortak oylama prosedürünün tatbik edilmesidir. Eğer Teknik Kurul talep edilen konuda bir standardın hazırlanmasına ihtiyaç olup olmadığının belirlenmesi gerektiğine karar verirse konunun açıklığa kavuşturulması için üye kuruluşların görüşüne ve oyuna başvurur, yani soruşturma prosedürünü çalıştırır. Soruşturma prosedürünün tatbiki sonucunda standardın hazırlanmasına karar verildiği takdirde ilgili teknik komite (TC) tarafından referans doküman hazırlanır. Teknik Kurul standardın herhangi bir başka prosedür tatbik edilmeden hazırlanmasına karar verirse konuyu ilgili teknik komiteye gönderir ve bu komite tarafından standardın taslağı hazırlanır. Her üç prosedürde de bir sonraki basamak ilgili bütün tarafların görüşlerinin alınarak standarda son halinin verilmesidir.

III- CE İŞARETİ, ANLAMI, ÜLKEMİZ VE İHRA-CATÇILARIMIZ AÇISINDAN ÖNEMİ

Ticaretin önündeki sınırlamalar ve ticari duvarların giderek kalktığı günümüz dünyasında ticaret çok uluslu bir nitelik kazanmış, ülkeler malların ve hizmetlerin bir ülkeden diğerine gidişinde sadece kendi anlayışları doğrultusunda kısıtlamalar uygulayamaz hale gelmiştir. Bu çerçevede ticari ahlak anlayışı içerisinde insanları kandırmaya yönelik ve insan, hayvan ve çevre güvenliği anlayışlarından uzak olarak üretilmiş ürünlerin dünya ticaretinde kısıtlanması ve bu tip ürünleri üretenlere yaptırım uygulama istekleri ortaya çıkmıştır. Bunun bir neticesi olarak özellikle tüketicinin kandırılması insanın, eşyanın ve çevrenin güvenliğini tehlikeye düşürme riski olan ürün ve hizmetlerin yasaklanması yönündeki politikalar kabul görmüştür. Bu politikalar ise, malların serbest dolaşımı amacının gerçekleşmesini engellemekte, ve Avrupa Birliğini de bu engelleri aşma yolunda yeni arayışlara, yeni politikalar uygulamaya yöneltmektedir.

Yukarıda ifade edilen insan, hayvan ve çevre güvenliği ile ilgili istisnaların ihlal edilerek, teknik engel olarak kullanılması Birlik kurumlarıca fark edilmiş ve bunu engellemek amacıyla 1961 yılından itibaren bir takım çalışmalar başlatılmıştır. Ticari potansiyelde meydana gelen değişimlere paralel olarak zaman içinde uygulanan Klasik Yaklaşım, Yeni Yaklaşım, Global Yaklaşım, Modern Yaklaşım sistemlerinin her biri malların serbest dolaşımını sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmaya yönelik uygulama yönergeleri olarak değerlendirilebilir.

Avrupa Birliği pazarında satılacak bir ürünün eğer Avrupa Birliği Direktiflerinden birinin veya birkaçının kapsamına giriyorsa CE Markasını taşıması yasal bir zorunluluktur. Bu düzenleme, üreticilerin CE Markasını ürünlerin üzerinde, ambalajlarında ve ürün hakkındaki her türlü doküman üzerinde kullanmalarını zorunlu kılmaktadır.

CE Markası üreticilere, ürünlerinin bazı standartlara ve gereksinimlere uygunluğunu sağlama yükümlülüğünü verirken kullanıcıların da ürünün temel kalite ve güvenlik standartları

na uyduğunu bilmesini sağlar. Dolayısıyla CE Markası tüketicilerin çoğu tarafından bir kalite sembolü olarak bilinmektedir. CE Markası Avrupa Birliği'nde üretilen ve AB Direktiflerinden birinin veya birkaçının kapsamına giren tüm ürünler için bir zorunluluk olduğu gibi AB üyesi olmayan ülkelerdeki ürünlerin AB içerisinde satılabilmesi için de gereklidir. Bu nedenle CE Markası AB dışında üretilen ürünler için de bir "Pasaport" niteliğindedir.

III.1 CE İşareti

CE işareti, Avrupa Birliği'nin, teknik mevzuat uyumu çerçevesinde 1985 yılında benimsediği Yeni Yaklaşım Politikası kapsamında hazırlanan bazı Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamına giren ürünlerin bu direktiflere uygun olduğunu ve ürünün üreticisi veya direktifte zorunlu kılınmış ise bir üçüncü taraf uygunluk değerlendirme kuruluşu tarafından (onaylanmış kuruluş vs.) gerekli bütün uygunluk değerlendirme faaliyetlerinden geçtiğini gösteren bir Birlik işaretidir. Çünkü CE işareti ürünün, söz konusu ürüne uygulanabilir bütün direktiflerde yer alan temel gerekleri karşıladığını ve tüm uygunluk değerlendirme işlemlerinden geçtiğini gösterir bir işarettir. Üye ülkeler CE işaretini korumak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

CE İşareti, ürünlerin, amacına uygun kullanılması halinde insan can ve mal güvenliği, bitki ve hayvan varlığı ile çevreye zarar vermeyeceğini, diğer bir ifadeyle ürünün güvenli bir ürün olduğunu gösteren bir işarettir. İlgili direktif bu temel gereklerden bir kısmının veya tamamının karşılanmasına yönelik olabilir. Bunun yanı sıra, CE İşaretini gerektiren direktiflerin bazıları güvenlikten farklı boyutlarla (örneğin; enerji verimliliği gibi) da ilgili olabilmektedir.

CE işareti ya da Türkçe anlamı ile Avrupa'ya Uygunluk 1985 yılından itibaren çıkarılmaya başlanan Yeni Yaklaşım Direktifleri ile belirli ürünler için sağlık, güvenlik, çevre ve tüketiciyi koruma konularında zorunlu koşulları içermektedir. Yani CE işareti olan bir ürün, insanların, hayvanların ve bitkilerin can ve mal güvenliği açısından AB'nin ilgili direktifinde belirlenmiş koşullara

uygunluğun bir göstergesi olup, kalite ile ilgili değildir. CE işaretinin temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1) Genel olarak CE işaretinin özelliklerine bakılacak olursa CE işareti resmi bir AB işareti olup aynı zamanda tüm Avrupa ülkelerinde de geçerli bir pasaport niteliğine haizdir.

2) Ayrıca bu işaretle ilgili Birlik bünyesinde yapılan düzenlemeler neticesinde milli mevzuatlarda değişmektedir. Dolayısıyla ülkelerin bu alanlardaki yasal düzenlemelerinin AB düzenlemelerinin yürürlüğe girmesiyle hiçbir geçerliliği kalmamakta ve ilgili direktife uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

3) CE işaretinin yer aldığı ürünler, ilgili direktiflerde belirlenmiş tüm kriterlere uygun olmalıdır. Kriterlerden bir bölümünü gerçekleştirip, bir bölümünü gerçekleştirmeden işaretin ürüne konulması mümkün değildir.

4) CE işareti ile ilgili temel varsayım üreticinin bizzat kendisinin ürettiği ürünün ilgili direktife uygunluğunu sağlaması ve kontrol etmesi olduğundan, CE işaretini de ürün üzerine kendisi koyar. CE işaretini veren bir kuruluş yoktur. Sadece AB içinde, ilgili direktiflerde belirlenmiş durumlarda yüksek risk taşıyan ürünler için uygunluk değerlendirmesi yapan onaylanmış kuruluşlar bulunmaktadır.

5) Üretici CE işaretini ürününün üzerine koyarken, bu işareti kullanmanın getirdiği gereklerin tam olarak yerine getirilmesine dikkat etmelidir. Gerekleri tam olarak yerine getirilmeden CE işareti koymanın büyük riskleri bulunmakta olup, üretici ağır cezalarla cezalandırılmaktadır.

III.2. CE İşareti Uygulamalarının Türk Mevzuatı Karşısındaki Durumu

Türkiye ile AB arasında gümrük birliğini tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın (OKK) 8-11. maddeleri, malların serbest dolaşımının en iyi şekilde temini amacıyla ticarete teknik engellerin kaldırılması konusundaki AB araçlarının ülkemiz iç mevzuatına dahil edilmesini öngörmektedir. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın gözetimi altında yürütülen çalışmalar sonucunda söz konu-

su Topluluk mevzuatını uyumlaştıracak olan kamu kuruluşları 15.1.1997 tarihli ve 97/9196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilmiştir. Anılan Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan bu görevlendirme çerçevesinde, ilgili kamu kuruluşları tarafından yürütülmekte olan mevzuat uyum çalışmalarının bir kısmı sonuçlandırılmış, bir kısmının çalışmaları ise devam etmektedir. Uyum çalışmaları devam eden bir kısım AB Direktifi ürünler CE İşaretinin ilâştirilmesini öngörmektedir.

Ayrıca, 1999 yılında AB'nin Helsinki Zirvesi'nde ülkemizin "AB Tam Üyeliğine Adaylık" statüsü kazanmasından sonra AB ile ilişkilerimiz Güm-rük Birliği'nin yanı sıra yeni bir sürece girmiş, mevzuat uyumu çalışmaları da böylece yeni bir boyut kazanmıştır. AB tarafından Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi ve söz konusu belge uyarınca Türkiye tarafından hazırlanan Ulusal Program, malların serbest dolaşımı ve teknik mevzuat uyumu çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmış ve bu çerçevede ilgili kuruluşlarca uyumlaştıırılacak olan teknik mevzuat listesi genişlemiştir.

Uyumu yapılan teknik mevzuatın hukuki altyapısını oluşturmak üzere, ilgili kamu kuruluşlarının da katkısıyla, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan 4703 sayılı Ürünler İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun, 11 Temmuz 2001 tarihli ve 24459 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup; 11 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanuna istinaden hazırlanan "Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik", "CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik" ve "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" 17 Ocak 2002 tarihli ve 24643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Kanun'un diğeri bir uygulama yönetmeliğı olan "Teknik Mevzuatın ve Standartların Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Bildirimine Dair Yönetmelik" ise 3 Nisan 2002 tarihli ve 24715 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup; 3 Mayıs 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Çerçeve Kanun ve uygulama yönetmeliklerinin yürürlüğe girmesi, ürünlere CE İşareti taşıma zorunluluğunun da bu tarihte başlayacağı anlamına gelmemektedir. Ülkemizde üretilerek iç piyasaya arz edilecek ürünlerin CE İşareti taşımasının zorunlu olabilmesi için, ilgili Bakanlıklar ve kamu kuruluşları tarafından hazırlanan ve ürünlere CE İşareti ilâştirilmesini öngören teknik mevzuatın Türkiye'de yürürlüğe girmesi gerekmektedir. Bu durumda, ülkemizde CE İşareti için tek bir uygulama tarihi söz konusu olmayıp, uygulama ilgili ürün mevzuatının yürürlüğe girmesiyle peyderpey başlamaktadır.

Uygunluk değerlendirmesi, ürünün ilgili teknik düzenlemeye uygunluğunun test edilmesi, muayene edilmesi ve/veya belgelendirilmesine ilişkin her türlü faaliyettir. Uygunluk değerlendirilmesi gerekli kriterleri yerine getiren özel veya kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Uygunluk değerlendirme kuruluşları tarafından düzenlenen belge ve İşaretlemlerin objektif kriterlere dayanmasının ve uluslararası alanda tanınmasının temini bakımından mevzuat uyumunun ve uygulamasının önemli unsurlarından biri olan Türk Akreditasyon Kurumu'nun (TÜRKAK) kuruluşuna dair Kanun 4 Kasım 1999 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, kuruluş çalışmalarını tamamlayan söz konusu Kurum, akreditasyon faaliyetlerine devam etmektedir. Laboratuvar, test, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının tarafsız, güvenilir ve uluslararası normlara göre çalışıp çalışmadığının bağımsız, üçüncü taraf bir kurum tarafından onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesi faaliyetine akreditasyon denir.

Türk Standartlar Enstitüsü (TSE), Türkiye'de standartlar hazırlayan ve kalite belgeleri veren tek kurumdur. TSE'nin raporlarına göre, Türk standartlarının %80'i Avrupa Normları'na (EN) uygundur. Eşdeğerli Türk mevzuatı henüz çıkarılmamış olmakla beraber, Konsey direktiflerinin pek çoğu pratikte uygulanmaktadır. AB Konsey direktifleri hakkında bir ön çalışma yapılmıştır, fakat Türk metinlerine son şeklin verilmesi ilgili bakanlıklara bağlıdır.

Türkiye' de hem resmi hem de mesleki ve

sektörel kuruluşlar tarafından CE işareti yaygın biçimde teşvik edilmektedir. Konuyla ilgili prosedürün karmaşıklığı karşısında, pek çok özel firma, bunun uygulanması hakkında danışmanlık hizmetleri sunmaya başlamıştır. Hükümet, küçük ve orta boy işletmeler tarafından yapılan kalite etütlerini ve CE işaretleme başvurularını kısmen finanse etmektedir

III.3. CE İşareti Kullanımı ve İhracatçılarımız Açısından Önemi

İhracatçılarımızın AB ülkelerine yaptıkları ihracat tutarının toplam ihracatımız içerisindeki payı göz önüne alınacak olursa Avrupa kriterlerine uygun mal üretmek ve bu malların son derece sıkı kriterlere bağlı olarak üretilmesini isteyen AB pazarlarında bu malları pazarlayabilmek büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla CE işareti taşıması gerektiği halde taşımayan ürünlerin AB üyesi ülkelere ihracatı mümkün değildir. Türkiye'nin de Avrupa Birliği mevzuatını uyumlaştırarak uygulayacak olması nedeniyle, ilgili mevzuatın yürürlüğe girmesi ile birlikte, ülkemizde de piyasaya arz edilecek ürünlerde bu işaret aranacaktır.

İhracatçılarımızın CE işaretini kullanılabilmesi için öncelikle ürünün hangi direktif veya direktifler kapsamında olduğunu belirlemesi gerekmektedir. Bazı ürünler, kapsamı ve özellikleri nedeniyle birden fazla direktifle ilgili olabilmekte-

dir Söz konusu direktiflerde ürünlere direkt bir gönderme yapılmamış olup, ürün spesifikasyonları tarif edilmiştir. Bu nedenle, ürünün direktifler kapsamında olup olmadığına bu spesifikasyonlara bakarak üretici karar verecektir. Ürünün direktifler kapsamında olduğu anlaşılırsa, direktiflerde sıralanan güvenlik gereklerinin nasıl sağlanacağına ışık tutan AB normlarının temin edilmesi gerekmektedir. Ürünle ilgili direktif ve standartlar belirlendikten sonra, CE işaretinin kullanımı hangi işlem ve prosedürlerin başka ifade ile hangi modüllerin izleneceği belirlenmelidir. Bu yollar direktiflerde açıkça tarif edilmiştir. Modüllerdeki prosedür izlenirken ürünün risk faktörlerine göre, ürün üzerinde yapılacak uygunluk değerlendirme faaliyetlerinin onaylanmış bir test kuruluşu tarafından yapılması istenebileceği gibi, üreticinin kendisi de bu testleri yapabilecektir.

İhracatçılar bu süreç içinde üretimini yapacakları sahaya göre gerekli mevzuat bilgilerini ve bu konuda kendilerini yönlendirecek idari desteği konularıyla ilgili mevzuat çalışmalarını yapmakla yükümlü olan bakanlıklardan edinebilirler. Bu çerçevede, üreticilerimizin ilgili mevzuatı hazırlayarak yürürlüğe koyan yetkili kamu kuruluşları ile yakın ilişki kurmaları büyük önem taşımaktadır. Bahsi geçen bakanlıklar ve üstlendikleri teknik mevzuat sahaları aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir;

YÖNETMELİĞİN ADI	UYUMDAN SORUMLU KUR.	YÖNETMELİĞİN ADI	UYUMDAN SORUMLU KUR.
1 Radyo ve Telekomünikasyon Terminal Cihazları (99/5/EC)	Telekomünikasyon Kurumu	13 Yeni sıcak su kazanları (92/42/EEC;93/68/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
2 Basınçlı ekipmanlar (97/23/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	14 Makine Emniyeti (98/37/AT)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
3 Oyuncakların güvenliği (88/378/EEC;93/68/EEC)	Sağlık Bakanlığı	15 Gaz yakan Cihazlar (90/396/EEC;93/68/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
4 Otomatik Olmayan Tartı Aletleri (90/384/EEC;93/68/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	16 İn Vitro Diagnostik Tıbbi Cihazlar (98/79/EC)	Sağlık Bakanlığı
5 Kişisel koruyucu Ekipmanlar (89/686/EEC;93/68/EEC;93/95/EEC;96/58/EC)	Çal. ve Sos.Güvenlik Bak.	17 Dondurucular (96/57/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
6 Vücuda Yerleştirilen Aktif Tıbbi Cihazlar (90/385/EEC;93/42/EEC;93/68/EEC)	Sağlık Bakanlığı	18 Gezi Amaçlı Tekneler (94/25/EC)	Denizcilik Müsteşarlığı
7 Sivil Kullanım İçin Patlayıcılar (93/15/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	19 Asansörler (95/16/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
8 Tıbbi Cihazlar (93/42/EEC;98/79/EC)	Sağlık Bakanlığı	20 Yolcu taşıma amaçlı kablo üzerinde hareket eden araçlar (2000/9/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
9 Potansiyel patlayıcı ortamlarda Kullanılan Ekipmanlar (94/9/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	21 Floresan Lambalarda Enerji Etkinliği (2000/55/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
10 Alçak Gerilim Cihazları (73/23/EEC;93/68/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	22 Açık Alanlarda Kullanılan Teçhizat Tarafından Oluş. Çevredeki Gürültü Emisyonu (2000/14/EC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
11 İnşaat (Yapı) Matzemeleri (89/106/EEC;93/68/EEC)	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	23 Basit basınçlı kaplar (87/404/EEC;90/488/EEC;93/68/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
12 Elektromanyetik Uyumluluk (89/336/EEC;92/31/EEC;93/68/EEC;98/13/EEC)	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı		

Üretici uygunluk değerlendirme faaliyetlerini tamamladıktan sonra yazılı uygunluk beyanı hazırlayarak CE işaretini kullanır. Teknik dosya ve uygunluk beyanını ilgili teknik düzenlemede aksi belirtilmediği sürece son ürünün imal edilmesinden itibaren 10 yıl süreyle yetkili kamu kuruluşunun denetimine sunmak üzere muhafaza eder. Bu konuda altyapıyı oluşturan 4703 sayılı "Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun" ile bu Kanuna istinaden hazırlanan "Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik" 11 Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlükte bulunmaktadır.

Piyasa gözetimi ve denetimi esas olarak, ürüne ilişkin teknik mevzuatı hazırlamaya ve yürütmeye yasal olarak yetkili bulunan kamu kuruluşlarının ürünün piyasaya arzı veya dağıtım aşamasında veya ürün piyasada iken ilgili teknik düzenlemeye uygun olarak üretilip üretilmediğini, güvenli olup olmadığını denetlemesi veya denettirilmesi faaliyetini içermektedir.

Halihazırda bazı Bakanlıklarımızca birtakım ürün grupları açısından sürdürülen piyasa kontrollerinin tüm ürünlere yönelik olarak ve ortak kurallar çerçevesinde ilgili bütün kamu kuruluşları tarafından uygulanmasını öngören 4703 sayılı Kanunun piyasa gözetimi ve denetimini düzenleyen maddeleri Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelikte ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

-CE İşaretinin Ürüne İliştirilmesi

Esasen CE işaretinin ürüne nasıl ilâştireceği, ürüne bağlı olarak ilgili direktiflerde belirtilmektedir. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından üretici sorumludur. Ancak; eğer üretici ya da üreticinin yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Diğer bir ifade ile ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB normlarına uygun olduğunu garanti etmek zorundadır. Üreticinin bu işareti ürüne ilâştirebilmesi için çeşitli alternatifler sunulmuştur;

- Bir kısım ürün grupları için (bunlar genelde düşük risk arz eden ürünlerdir), direktifin temel gereklerine uygunluk, üreticinin kendisi tarafın-

dan ya kendi test imkanları ya da başka herhangi bir kuruluşun imkanlarının kullanılmasıyla doğrulanabilmekte ve bu ürünler hakkında üreticinin düzenleyeceği uygunluk beyanı ile CE işareti, üretici tarafından ürüne ilâştırılmaktadır.

- Diğer bir kısım ürünlerin ise (örneğin, bazı tıbbi cihazlar) mutlaka, AT Resmi Gazetesi'nde adı yayımlanmış yetkili test ve belgelendirme kuruluşları tarafından doğrulanması gerekmektedir. Onaylanmış kuruluşun bu incelemesine istinaden, üretici CE işaretini ürüne ilâştirmektedir.

Bu çerçevede üreticilerimiz, ürünlerinin hangi direktif kapsamına girdiğini tespit ederek, söz konusu direktifleri incelemeli ve bütün unsurlarıyla özümsemeli; gerekiyorsa üretim bandında değişikliğe gitmeli ve buna göre belgelendirme faaliyetlerini gerçekleştirmelidir

-İhracata Yönelik Devlet Yardımları

Firmalarımızın ihracata yönelik etkin bir yönetim modelini gerçekleştirmesi, uluslararası pazarlarda rekabet gücü kazanması için gereken bilgi, insan gücü, mali kaynaklar ve çevre konularında ülkemizde çeşitli destekler sağlamaktadır. Bu destekler, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından uygulamaya konulmuş "İhracata Yönelik Devlet Yardımları" olarak isimlendirilmiştir.

KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda karşılaştıkları çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyması amacıyla kalite güvence sistemi, çevre yönetim sistemi belgeleri ve CE işareti almaları sırasında yaptıkları belgelendirilmiş harcamaların (sadece belgelendirme masraflarının) belirli bir oranının desteklenmesi söz konusudur.

97/5 ve 98/13 sayılı tebliğler uyarınca KOBİ'lerin uluslararası pazarlarda karşılaştıkları çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyması amacıyla kalite güvence sistemi, çevre yönetim sistemi belgeleri ve CE işareti almaları sırasında yaptıkları belgelendirilmiş harcamaların (sadece belgelendirme masraflarının) belirli bir oranının desteklenmesi söz konusudur. Bu çerçevede Türk Standartları Enstitüsü veya akredite edilmiş kuruluşlardan alınan kalite güvence sistemi belgeleri (ISO 9000 serisi), çevre

yönetim sistemi Avrupa Birliği tarafından onaylanmış kuruluşlardan alınacak CE İşareti ve DTM tarafından uygun görülen uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgeleri desteklenmektedir.

Bu çerçevede CE İşareti ve Uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgeleri için her bir ürüne mahsus bir defada harcamalarının % 50'si oranında bu destekten faydalanılmaktadır. CE İşareti ve uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgeleri için ilk desteğin DTM tarafından uygun görüldüğü tarihten itibaren 3 yıl süreyle destek sağlanmaktadır.

98/13 sayılı tebliğin 5. maddesine göre 'İşletmelerin CE İşareti, uluslararası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgelerine sağlanan destekten yararlanmaları için, belgenin alınış tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Dış Ticaret Müsteşarlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) "CE İşareti ile Uluslararası Nitelikteki Diğer Kalite ve Çevre Belgelerine İlişkin Destek Başvuru Formu" ve bu formda belirtilen belgelerle birlikte başvurmaları gerekmektedir. Bu süreyi geçiren işletmeler destekten faydalanamazlar.'

Ardından üreticinin Maliye Bakanlığına 'Bakanlar Kurulu'nun 27.12.1994 tarih ve 94/6401 sayılı "İhracata Yönelik Devlet Yardımları"na ilişkin Kararı'nın 4. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak istihsal edilen, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu'nun 31.07.1997 tarih ve 97/5 sayılı Tebliği ile söz konusu Tebliğ'de değişiklik yapılmasına dair 98/13 sayılı Tebliği çerçevesinde, TC Merkez Bankasınca tarafıma haksız bir ödeme yapıldığının tevsik edilmesi halinde, söz konusu tutarı ödeme tarihinden itibaren 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre geri ödeyeceğimi taahhüt ederim' ifadelerinin de yer aldığı bir taahhütname vermesi gerekir.

IV-SONUÇ

Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecine dahil olduğumuz günümüz Türkiye'sinde tüm kurum ve sektörel yapılarımızla sağlıklı bir yapılanma ve uyum mekanizmasına haiz olmak bu süreçte maksimum fayda elde etmek açısından son de-

rece önemlidir. Bu çerçevede AB standart mekanizmalarına dahil olmak ve CE İşareti uygulamasında olduğu gibi AB koşullarına uygun bir ürün belgelendirme sistemini oturtmak hem ihracatımız hem de ülke ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir. Dış ticaretimiz açısından, bu İşareti taşıması gerektiği halde taşımayan ürünün AB üyesi ülkelere ihracatının mümkün olmayacağı açıktır. İç pazarımız açısından ise, mevzuat uyumu tamamlanmış ve zorunlu uygulamaya girmiş ürün yönetmelikleri kapsamına giren ürünlerden CE İşareti taşıması gerektiği halde taşımayan ürünlerin ülkemiz piyasasına arz edilmesi de mümkün bulunmamaktadır.

AB teknik mevzuatına uyumun tamamlanması ile birlikte oluşturulacak yeni sistem sayesinde, sanayimizin kalite altyapısı yükselecek, iç ve dış piyasalarda ürünlerimizin rekabet gücü artacak, piyasaya güvenli ürünlerin arzı sağlanarak tüketicilerin hakları ve çıkarları korunacak, ülkemizin dünya pazarları ve AB ile entegrasyonunda önemli adımlar atılmış olacaktır. Bu süreçte son derece başarılı adımlar atan Türkiye'de, Türk Standartları Enstitüsü'nün raporlarına göre, Türk standartlarının %80'i Avrupa Normları'na uygundur. Dolayısıyla fiiliyatta dahil olduğumuz Avrupa pazarlarına tam üyelik sonrasında çok daha rahat entegre olacağımız açıktır.

KAYNAKÇA

1. SAVAŞ, Halil, Avrupa Birliği Standardizasyon Kurumları ve CE İşareti, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı:2, 2003

2. www.TSE.org.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- AB,Yeni Yaklaşım, Küresel ve Modüler Yaklaşım Direktifleri

- Avrupa Standardizasyon Kuruluşları (CEN/CENELEC)

- Ürün Belgelendirme Çalışmaları

- CE Markası

3. www.dtm.gov.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- CE İşareti

- Yeni Yaklaşım Direktiflerinin Ülkemizdeki

Uyum Durumu

- CE Uygunluk İşareti ve Ülkemizdeki Uygulamalara Dair Soru ve Cevaplar

- Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ve Onaylanmış Kuruluşlar

- Piyasa Gözetimi ve Denetimi

- AB Uyum Çalışmaları

- Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Teknik Mevzuat Uyum

4. www.kosgeb.gov.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik

5. www.europa.net internet adresinde yer alan dokümanlar;

- Teknik Mevzuatın ve Standartların TC-AB Arasında Bildirimine Dair Yönetmelik

- AB-Türkiye Gümrük Birliği

6. www.tepav.org.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- Türk Özel Sektörünün Avrupa Birliği'ne İntibakı Yeni Yaklaşımlar

7. www.iso.org.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- AB İçinde Malların Serbest Dolaşımı ve Ticarete Teknik Engeller

8. www.igeme.org.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- İhracata Yönelik Devlet Yardımlarını Biliyor musunuz ?

9. www.mustafatasar.gen.tr internet adresinde yer alan dokümanlar;

- AB Belgeleri